

Pomhaj Bóh

Časopis ewangelskich Serbow

Budyšin, september 1997
lětnik 47

9

Bože slovo za nas

Wjesele na Knjezu je waša sylnosć

Nehemija, 8,10

Woprawdže pobožny čłowjek, kiž ma swoje wjesele na Knjezu, je dobroćiwý a smilny. Wón móže złość z dobrým přewinyc. Boža swjata móc je z nim sylna.

Rjany, klasiski přiikład za to je Jozef w Starým testamencie. Ze samej zawisću běchu jeho bratřa do hrozneje cuzby předali. Po wjele čerpjenjach bě sebi tam wulke mjeno dobył. Farao, egyptowski kral, bě jeho za „wótca“ cyłego kralstwa postajił. Hdyž w najwjetšej nuzy Jozefowi bratřa do Egyptowskeje po prošenju přiindžechu, jich Józef bórže pozna, woni pak nic jeho.

Kajke to strašne zetkanje! Budže so Jozef wječnja zdzeržeć móc? Jich hrěch přećiwu bratrej runjewon za chłostanjom wołaše. Zub za zub, woko za woko, to běše židowska zasada. Wón bě mócný, zo by jim jich njeskutk surowje zaplaćić móhl. Jozef to njeje činił. W swojej pobožnosći móžeše krasne slowo prajić: „Wašeho žiwjenja dla je mje Bóh prjedy was sem do Egyptowskeje posłał.“ W svojim wjeselu na Knjezu wón nětkle njespominaše na złość bratrow a na křiwdu, kiž je w cuzbje přetrać dyrbał. Woni su zlě z nim měnili, ale Bóh je z nim a z Jakubowej swójbu derje měnił. Wjesele na Knjezu bě Jozefowa sylnosć, zo móžeše złość z dobrým přewinyc. W kritiskim wokomiku bě swětło nad čmu dobyło. Kajka nowa zrudoba by so Jakubowemu domej stała, by-li so Jozef na svojich bratrach wječiči! Nowe bo-

losće, plakanje a smjerć! Jozef, mócný wótc egyptowskeho kralstwa, njeby dobył, ale by podležal čłowskemu spytowanju, so wječić móc.

Za čas komunizma bě so mojemu znatemu wjele křiwdy stało. Nětkole po přewróće njecha wón slědźić za mjenami tych, kiž su tehdom z nim zlě měnili. Wón je přetrał, za to je Bohu džakowny.

„Wjesele na Knjezu je waša sylnosć“, tak předowaše Nehemija swojemu ludej do wutroby. Židowski lud steješe před hoberskimi nadawkami, hdyž běše so skónčnje po 70 lětach z Babilonskeho zajeća dom wrócił. Wšón kraj a wosebje Jerusalem bě zrudnje zničeny. Lud bě so w pohanskim kraju do wšelakich dušinych nuzow a hrěchow zabłudził. Lud drje běše po dołhim času zaso zjednočeny, ale nětk dyrbješe hromadže zrosć, štož hromadže slušeše. W dalekej cuzbje bě so zajatym Židam po rjanej domiznje styskało. Štož pak doma nadeńdžechu, bě sama chudoba a próca. Njespokojnosć a woliwknjena wěra do Boha haćeštej natwar zanjerodženeje domizny. Nehemija pozna duchownu nuzu. Hakle hdyž změje lud nowe wjesele na Knjezu, so jemu puć wotewrě do spokojnišeho přichoda.

Lubi čitarjo, ja drje njetrjebam wjele rěčeć wo našich džensnišich nuzach. Wězo je nadawk politikarjow, ludej z mudrymi, sprawnymi zakonjemi pomhać. Za pobožny duch pak mamy so přede wšěm my křescenjo starać. Nam plaćić Chrystusowe slowo: Wy sće swětło swěta, wy sće sól zemje. Wjesele na Knjezu budže naša přiběracasylnosć, zo móžemy hrěšnej čmě wobarać. **G. Wirth**

Foto: K. A.

Lipsk. Sobotu, 21. junija, swjećachu so popołdnu w 16.00 hodž. składnostnje 27. němskeho ewangelskeho cyrkwinskeho dnja serbske kemše w małej hrodowej cyrkwi w Lützschen, někak 9 km wot Lipsčanskeho centruma zdaleny. Běše to dalši poskitk, zo so němskim křescanam, kotřiž so zajimuju za Serbow, jako mały, ale žiwy lud předstajachmy. Tak swjećachu so přeni raz w stawiznach tu teje wsy kemše w serbskimaj rěčomaj a w němskej rěči. Tuta krajina bě wšak raz wot Serbow wobsydlena. Mjeno Lipsk a wšelake wjesne mjena na to hišće dopominaja.

Prědar bratr Frahnow z Picnja předowaše delnjoserbsce, naš serbski superintendent bratr Albert hornjoserbsce a němsce. Přeni džěl steješe pod temu „Bóh je nam smilny“, druhi džěl „My damy smilnosć dale“ a třeci džěl „Tak dostanjemy tež smilnosć wot druhich čłowjekow“. Modlitwy běchu tež w třoch rěčach. Hewak so wotměwachu kem-

še na nam zwučene wašnje, tež po ličbje kemšerjow. Někak dwacećo běchmy so zhromadžili. Młoda žona z Hamburga bě drje z najzdalenišeje kónčiny. Ale tež kemšerjo z Delnjeje a Hornjeje Łužicy běchu z awtami přijěli. Samo telewizija bě přitomna. Při tym njesměrnje wulkim poskitku najwšelakoršich zarjadowanjow na cyrkwiskim dnu a hladajo na poměrnje wotležane město kemšow běchmy wjeseli, zo móžachmy zhromadnje serbske kemše ze zajimcami Serbow swjećić. **H. Wirth**

Handrij Zejler

Dobra rada

Sy zrudny, luby přećelo, da radžu, zo by modlił so; najtyšniša ta zrudoba přez modlitwu so pomjeńša.

Sy mysle dobrej, wjesolej, to radžu, zo by spěwał sej, wša naša radosć wutrobna přez spěwanja so powjetša.

Za naše džěci

Wuhódanje hódančka z poslednjeho čisła:

1. mjetel	7. Daniel
2. špihel	8. kobjel
3. kwěćel	9. jandžel
4. Israel	10. mróćel
5. kupjel	11. Karmel
6. Wjesel	12. jemjel

Lube džěci!

Před krótkim wšak běchu, kaž zawěsće wěsće, šulske zastupy. Snadž su někotři z Was lětsa sami tutón swjędzeń swjěćile abo so znajmjeńša hišće derje na njón dopomnić móža.

Kak su Waše praprawowki a -džědy před 150 lětami tutón wažny dzeń a slědowace lěta w šuli přežiwili, chcu Wam skrótka wopisać.

Za nich běše šulski zastup tež wuznamny dzeń. Móžeće sej myslić, zo njeběchu šule a šulske zastupy tehdy tajke kaž džensa.

Serbske džěci a jich swójbny bydlaču najhustičšo na wsach, a tak chodžachu šulerjo w ródnej abo susodnej wsy do šule.

Hdyž so wulki dzeń bližeše, běchu drje tež džěci před 150 lětami jara rozpjeršene. Mać jich, kaž džensa tež, rjenje zwoblěka a po-

tom džěchu hižo hromadže z maćerju abo tamnymi wjesnymi džěćimi do šule. Tam nječakaše na nje tajki wulki swjędzeń z programom a narěčemi, kaž so to džensa husto čini, ale wučer skrótka k šulerjam porěča, maće tity wudžěli, a hižo běchu džěci do šule přiwwzate. Tež doma so wulce njeswjěćeše, kaž sće wy to snadž činili. Starši mějachu ze swojey žiwnoścu wjele džěla, tak zo za to časa, ale husto tež pjenjez nje-mějachu.

Wjetši je rozdžěl mjez džensnišim a tehdyšim časom hišće pola wučby sameje. Šulerjo njepisachu na přiškla do zešiwkow a tež nic z normalnymi pisakami kaž džensa, ale na maće šćěpjelowe taflički. Na nich nawuknychu rjanopis, pisachu diktaty atd.

Dokelž mějachu šule na wsy hustodosć jenož jeni-

Foto: priwatne

čkeho wučerja, běchu džěci do jenož dweju rjadownjow rozdžělene. 1. rjadownja chodžeše dpołdnja a druha popołdnju do šule.

Tež předmjety so jara wot džensnišich rozezna wachu. Hłownje wuwučowaše so nabožina, serbsčina, němčina, ličenje, spěwanje a pisanje. A hdyž hładaće jenož jónu na swój hodžinski plan, to widžiće, kelko wjac předmjetow Wy

džensa maće: na př. sport, paslenje a pozdžišo fyziku, chemiju a cuze řeče. Hdyž pak sej přemysliće: Za što trjebachu ludžo prjedy ćěložwučowanje, hdyž na polu džělaču a so tam dosć hibachu? Za to wědžachu druhe wěcy lěpje hać my džensa. Na př. wuznawachu so lěpje w rostlinach a móžachu je derje rozezna wać.

Madlenka Malinkec

Naše nowiny a časopisy před 100 lětami

Z Budyšina. Tak špatne rožkowe žně, kajkež su lětuše, za dolhe lěta w Łužicy njepomnja. Snopy su při rićiznach z wurošćenymi zornami tak twjerdže k zemi přirosćene, zo dyrba so při domojchowanju z mocu wot zemje wottorhnyć. Znutřka snopow je tehornja zorno wurostlo, a kłosy, kotrež su w powětrje wisale, su so wuroniłe. Domchowawanu rožku wumłóćić je njemóžno; dyrbiš ju na plac rozrazyć, prjedy hać z kłosow wupanje. Bohužel je so tež nadžija na dobry wunošk bėrnaw nadobo zničila. Zańdženy tydzeń su wone tež na pěskach a hórkach čornic započale. Ně-

kotryžkuli ratar, kotryž sebi za drohi pjenjez polo wotnaja, ani telko z njeho njebudže domojchować, zo budže z tym pacht zapłaćić móc. Hdy by so po železnicach a łódžach z wukraja k nam po tunjej plaćiznje žito njewozyló, dyrbała lětsa w Sakskej a džěla tu w Pruskej wulka drohota nastać.

SN, 14. awgusta 1897

Z Hodžija. Na lětušim serbskim předarskim seminarje w Hodžijskej farje pod wodženjom knjeza fararja dra. theol. Imiša so wot 16. awgusta hać do 14. septembra sćehowacy knjezo-

jo wobdžělichu: kandidata theol. Tyšer z Mješic a studenca theol. Wićaz z Chwaćic, Ryćer z Delnjeho Wujěda, Mrózak z Hrodžišća, Gólč z Rakec a Rada ze Slepoho. Přeni tře su tu předowali, a wšitcy šesćo su katechetiske rozrěčowanja z dwanaće serbskimi na faru skazanymi šulerjami měli. Wołtarne Bože služby mějachu wšitcy pomjenjeni studenci.

Tež so na kóždzičkim dnju čěše serbske spisane džěla wudžělaču a we wšědnej konwersaciji so jenož serbski řečeše kaž tež so wša rańša a wječorna nutrnosć serbski džeržeše.

SN, 18. septembra 1897

Zwosta wjac hać mjeno

Nowa Budyska domizniska kniha

„Měć w Serbach posledni chcu dom, spać w Serbach změrom jeno móžu“ – tute słowa Čišinskeho steja na narownym pomniku Simonec mandželskeju na Miķławšku. Narowny pomnik serbskeho kniharnika a dołholětneje sekretarki Serbskeje wyšeje šule w Budyšinje namakamy mjez druhimi fotografijemi w nowej domizniskej knize „Zwosta wjac hać mjeno“ („Es blieb mehr als ein Name“). Krajny zwjazk Sak- →

ski domizniski škit, regionalna skupina Budyšin/Biskopicy, wuda nowu knihu jako 3. číslo rjady „Budyski kraj“. Chcemy so k najnowšej ediciji wuprajíc, to wšak nic, zo bychmy recensowali, ale ze serbskim wóčkom do njeje pokuknyli, a tute tójšto namaka.

Hłowny wobsah noweje knihi su pojednanja wo kěrchowach a narownych pomnikach našeje blišeje domizny něhdy a džensa a wo zaslužbných wosobinach zašłosće. Wulke džěle je spisał stawiznar dr. Manfred Thiemann. Wón zeznamja čitarja z cyłkownje 15 přjedawšimi a džensnišimi kěrchowami Budyskeho wokrjesa (wo wopomniščach dotalnego wokrjesa Biskopicy pisa Heidrun Schäfer) a zhromadnje z redaktorku a zestajerku Christu-Maria Hassert wo zaslužbných Serbach a Němcach. Zhonimy stawizny najstaršeho kěrchowa na płońinje džensnišeho torhošća a kěrchowa wokoło serbskeje katolskeje cyrkwe hač k najmlódšemu Marjinemu kěrchowej (nastatemu hakle w léce 1913). Wopomnišćo za padłych

sowjetskich a pólskich wajakow při Cyhelowym nasypje so runje tak předstaja kaž hakle 8. junija 1995 poswjećene wopomnišćo za wopory namocy a terora w Budyskim jastwje mjez 1945 a 1950 na Nuklacej hórce. Narowne pomniki abo křiže su na přikład wozjewjene wo M. Hórniku, J.A. Smolerju, K. B. Šěcy, B. Šěcy, L. Holanec-Rawpowej a M. Nowaku-Nječorńskim.

Mjez podatymi biografiskimi datami wo zaslužbných mužach a žonach su tež hódnoćace słowa wo Michale Rostoku, foto wo jeho narownym pomniku njemůžeše so wozjewić – pomnik džě bu hakle lětsa 4. apryla po přecowanju Mačicy Serbskeje postajeny. Dodać chcemy, zo su mjez předstajenymi Njeserbami tajke znate wosobiny kaž biskopaj dr. Otto Spülbeck a Petrus Legge, fabrikant Otto Weigang, lékar dr. Hans Schnabel abo muzejownica dr. Eva Schmidt.

Wo wosobinach serbskeho abo němskeho pochada zwosta wjac hač mjeno! Čitajće nowu knihu, to doporuča. **M. Krawc**

Knjeni Sybille Wehe, zastaraćelka Wochožansko-Hamorskeje wosady, a wobdzělnicy stanoweho lěhwa w Sprjowjanskej cyrkwiće.
Foto: E.B.

Lětni čas – čas prózdnin

We farskej zahrodze we Wochozach přewjedzechu wot 24. do 28. julija džěćace a mlódzinske lěhwo a to z Wochožansko-Hamorskimi wosadnymi džěćimi a z džěćimi partnerskeje wosady Lohne (Delnja Sakska). Nimo sportowanja a hrow, wopyta Pětrskeje cyrkweje w Zhorjelcu a sawrijoweho parka w Małym Wjelkowje zaspěwachu tež w drjewjanej cyrkwiće w Sprjowjach a wuhotowachu z Lohnjanskim wikarom Michaelom Braunom kemše we Wochozach.

Tři małe narody – Dohlad do džensnišeho byća

Džensa ličimy w Litawskej 3,2 mio wobydlerjow. Z nich je 79 procentow Litawčanow. Estiska ma 1,4 mio wobydlerjow z poměrnje wulkim podžělom ruskeje ludnosće. A w Letiskej je 2,4 mio wobydlerjow, tola jenož 62 procentow Letow. Letiska je pod rusifikaciju najbóle čerpjeła. Sowjetska wyšnosć je zaměrnje ruskich ludźi do kraja słała, zo bychu so tam zasydlili. We wšitkich třoch krajach Baltikuma je tež tójšto narodnych mjeńšinow, štož měło nas Łužiskich Serbow wosebje zajimować.

Do wulkeho bohatstwa tutych baltiskich ludow slujeja ludowe spěwy, bajki a baje. Přenja wulka zběrka letiskich pěsnjow, jim rěkaja „dainas“, bu wokoło přenjeje swětoweje wójny wudata. Wona wopřija 36 789 (!) pěsnjow a pěsničkow. Tež w Litawskej hraja ludowe spěwy,

tam wone „dainos“ rěkaja, wulku rólu. Episke basnistwo pak Letojo a tež Litawčenjo lédma znaja. Zachowane su jenož někotre balady bjez historiskeho zaklada abo pozadka. A estetski narodny epos „Kalewipoeg“ je hakle w léce 1857 po žórłach z ludowych spěwow nastal. To pak je mójnje k wozrodženju narodneho wědomja přinošowało. Wšitke tři baltiske ludy maja sławnu tradiciju spěwanskich swjedzenjow. Na tutych zjězdach so ludžo po statysacach wobdzěleja. W sowjetskim času je so na te wašnje narodna mysl přeco znowa wubudziła a aktualna wostała. Na tajkich spěwanskich swjedzenjach smědzachu ludžo ći być, kotřiž woni běchu a wostać chcychu, mjenujcy Estojo a Letojo a Litawčenjo a nic někajcy sowjetscy ludžo. Tam smědzachu tež swoje krasne narodne ↵

52 potomnikow wupućowarjow, kotřiž běchu w zańdženym lěstotku Łužicu wěry a hospodarskich přičinow dla wopuščili a do Ameriki wupućowali, běchu wot 18. do 28. julija 1997 hosćo Janskeje wosady Samostatne ewangelsko-lutherskeje cyrkweje w Klětnom. Woni přichadźachu ze Serbina a jeho wokoliny, z USA-stata Texasa. Hosći witachu na kemšach ze zwonowym chorom. Woni dožiwichu naročne programy a kraj a ludźi svojich předchadnikow. Tež do Budyšina sej dojědzechu. Texascy, kiž přenocowachu w Rychwałdze, wobjězdźichu 26. julija wuhlowu jamu LAUBAG ze samsnym mjenom. Zwiski so skrućichu. Slepjanske kantorki wobrubichu ze spěwami witaske zarjadowanje.

Text a foto: **E. Bigonowa**

drasty pokazować. Jich narodne barby pak, chorhoje a druhe znamjenja, běchu kručé zakazane. Te smědžachu hakle za čas pjerestrojki a glaznosće a potom wězo w léce 1991 do zjawnosće. Nětko je ludy Baltikuma při kóždejškuli składnosći, samo w cyrkwjach, rady a hordže pokazuju.

Štož nabožinu nastupa, tak dominuja w Baltikumje tři křesćanske cyrkwyje: lutherska, katolska a prawoslawna. So wě, zo je sej sowjetska ateistiska propaganda tež wjele woporow žadała. Džensa smědža wšitke cyrkwyje zaso bjez zakazow a prikazow a podobnych šikanow skutkować. A tež wšelake sekty su wězo tute nowe misionerske polo wotkryli.

Ponarodnosći su baltiske ludy wšitke časy a mócnarstwo mjenje abo bóle, haj, z wulkimi stratami přetrali. Jich wosud njehodži so tak bjeze wšeho z našim serbskim přirunować. A tola su tu wěste paralele. Runje tak kaž my běchu tež wone w

zańdženosci přeco wot někajkeho wulkeho „dobročela“ wotwisne a na jeho hnadu pokazane a mějachu so tulejo wo pomoc prosyć a so za nju štó wě kak jara džakować. Baltiskim ludam dže nětko předewšěm tež wo to, zo móhli hospodarsce wobstać.

Powšitkownje džě je na swěće tak, zo zhladujemy na stajnosći na wulke a móčne narody, po nich so orientujemy, je wobdziwamy, jich rěče wuknjemy. Móhłrjec začichim su sej tute tři małe baltiske ludy swoju swobodu wubědžili. Haj zawěrnje, wone słušeja do małych a njewuznamnych kaž my Łužiscy Serbja. Tež Estojo a Letojo a Litawčenko so wjesela, hdyž jich něchtó naspomnja, hdyž so něchtó z nimi a jich rěčemi zaběra, hdyž jich družu zańč maja.

A byrnjež njejsu Słowjenjo, tak sej tola zasłužeja našu wosebitu přichilnosć, našu sympatiju!

Hinc Šořta
(Kónc)

Łaz. Kaž smy so přeswědčili, je Zejlerjowe rownišćo na Łazowskim kěrchowje so wobnowiło a dostojny napohlad dóstało. Wšitkim, kotřiž maja zasłužby na tym, so wutrobnje džakujemy. Budžemy z hordosću při tutym rowje stać a na wulke zasłužby něhdyšeho fararja Handrija Zejlerja spominać, wosebje přichodny měsac na jeho 125. posmjertninach. **M.**

Powěsće

Pomoc chudym

Radebeul (epd). 4,3 milionu hriwnow su so w Sakskej při lětušej pomocnej akciji „Chlěb za swět“ darili. Wo milion wjace hač w léce 1996 je so z tym darilo, zdžěli Diakoniski skutk Sakskej 24. julija w Radebeulu. Sakska wosebita akcija „striezelowy pjenježk“ je w předhodownym času wjace hač 30 000 hr přinjesla. W cyłej Němskej je so za „Chlěb za swět“ z 112 mio hr něšto wjace hač lěto do toho darilo. Pjenjezy zběraja so na dobro nuzu čerpjacych we wuwicowych krajach.

Stuttgart (epd). Ewangeliski pomocny skutk „Chlěb za swět“ je 25,4 mio hr za 80 wuwicowych projektow w Africe, Aziskej a Łačonskej Americje rozdžěli.

Budyšin. Serbske kemše na 10. njeđzeli po swjatej Trojicy běchu něšto wosebite. Serbska wosada z Budyšina dožiwi na tutej njeđzeli wosebitosć serbskich křiciznow. Po přédowanju wulkři so mały Serb Stanisław Krygar, synk młodeje swójbje z Budyšina. Nan małego Stanisława pochadža z Delnjeje Łužicy, konkretnje z Picnja. Běchu to přenje serbske křicizna na kemšach po jara dołhim času. Přejemy młodej Krygarjec swójbje Bože žohnowanje. **K.**

Přeprašujemy

6. septembra – sobota

14.30 hodž. wosadne popođnje w Hrodzišću (sup. Albert)

7. septembra – 15. njeđzela po swjatej Trojicy

9.30 hodž.

dwurěčne kemše w Bukecach (wikar Haenchen/sup. Albert)
10.00 hodž. kemše z Božim wotkazanjom w Budyšinje w Michalskej (farar Malink)
11.45 hodž. nutrnosć w rozhłosu (sup. Albert)
13.30 hodž. kemše w Budestecach (sup. Albert)

13. septembra – sobota

15.45 hodž. wosadne popođnje w Drježdžanach (sup. Albert)

14. septembra – 16. njeđzela po swjatej Trojicy

10.30 hodž.

14.00 hodž.

kemše w Spalach (sup. Albert)
delnjoserbske kemše w Depsku (předar Frahnow)
15.00 hodž. wosadne popođnje we Łazu (sup. Albert)

21. septembra – 17. njeđzela po swjatej Trojicy

8.30 hodž.

kemše z Božim wotkazanjom w Poršicach (farar Malink)
11.45 hodž. nutrnosć w rozhłosu (farar Malink)
14.00 hodž. kemše w Čisku (sup. Albert) po tym bjesada

27. septembra – sobota

15.00 hodž.

wosadne popođnje w Delnim Wujědzde (sup. Albert)

28. septembra – 18. njeđzela po swjatej Trojicy

9.30 hodž.

kemše w Slepom (sup. Albert)

5. oktobra – 19. njeđzela po swjatej Trojicy

10.00 hodž.

kemše w Budyšinje w Michalskej (sup. Albert)
11.45 hodž. nutrnosć w rozhłosu (sup. Albert)
13.30 hodž. kemše z Božim wotkazanjom w Budestecach (sup. Albert)

Pomhaj Bóh, časopis ewangeliskich Serbow. Rjaduje Serbska přédarska konferenca. – Domowina-Verlag GmbH, Tuchmacherstraße 27, 02625 Bautzen. Redaktor a skazanki: sup. Siegfried Albert, Jerjowa 15, 02625 Budyšin, tel. 03591/481280. – Sadžba: Serbske Nowiny Budyšin, čišć: Serbska čišćernja tzwr w Budyšinje. – Wuchadža jónkróc za měsac. Přinoški a dary na konto: Sorbische evangelische Superintendentur Bautzen, Nr. 1000 028 450, Kreissparkasse Bautzen, BLZ 85 550 000